

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคปัจจุบัน มนุษย์ต้องยอมรับความจริงว่า ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มิได้หยุดนิ่ง หากแต่มีความก้าวหน้าที่ทวีขึ้นอย่างรวดเร็วทุกหนทุกแห่ง และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้อย่างมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่มนุษย์และโลกอย่างรวดเร็ว (ประนอม เดชชัย, 2531) อาจกล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นยุคของโลกใบเดียว การถ่ายเทวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อการค้า เงินชีวิตรของพลเมืองส่วนใหญ่อุของโลก (Braun, 1983)

มนุษยชาติเริ่มถูกคุกคามมากขึ้น โดยปัญหาต่างๆที่ไม้อาจแก้ไขได้โดยการกระทำของชาติใดชาติหนึ่งเพียงลำพัง อาทิเช่น ปัญหาความเสื่อมของสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่ร้อนขึ้น ความอดอยากในโลก ขบวนการก่อการร้ายระหว่างชาติ ปฏิบัติการนิวเคลียร์ ปัญหาเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือ และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้นด้วยการปลูกจิตสำนึกให้เข้าใจถึงสภาวะที่สมดุล และสิ่งที่เกื้อกูลกันเป็นปฏิภริยาลูกโซ่ของธรรมชาติและมนุษย์ (Kniep, 1986) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง เพื่อนำไปสู่การพิทักษ์โลกให้ปลอดภัยจากการถูกทำลายด้วยฝีมือของมนุษย์ (วันชัย วงศ์มีชัย, 2535) ดังปรากฏให้เห็นในคำแถลงการณ์ของนายมุฮัมหมัด นาวาซ ชาร์ฟ นายกรัฐมนตรีแห่งปากีสถาน และประธานของกลุ่มประเทศยากจน(จี 77) ในการประชุมสุดยอดสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ที่นครริโอเดอ จาเนโร ประเทศบราซิลในระหว่างวันที่ 3-14 มิถุนายน 2535 ที่ได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า (สุนทรพจน์จากโลกที่ 3, 2535)

. . . เป็นความท้าทายที่กล้าหาญของทุกชาติ ทุกประเทศไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ไม่ว่าจะรวยหรือจน ที่จะต้องมีหน้าที่ปกป้องและให้ความสนใจในทรัพยากรโลกเหล่านี้ เราจำเป็นต้องร่วมมือกัน หยุดการบริโภคทรัพยากรที่มากเกินไป . . . สิ่งที่จะเอื้อให้วัตถุประสงค์การประชุม สัมฤทธิ์ผล ประเทศต่างๆควรร่วมมือกันจัดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วย แก้ปัญหาเรื่องความยากจน ปลุกจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นความจำเป็นในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม รวมทั้งมีความเชื่อมั่นที่จะทำงานร่วมกัน

นอกจากนั้น ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและทางการค้าที่เพิ่มขึ้น การแลกเปลี่ยน ทางด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ความเกี่ยวข้องของสภาพแวดล้อม การแข่งขันของตลาดการค้า และความขาดแคลนทรัพยากร ตลอดจนการแข่งขันทางด้านกำลังอาวุธที่กำลังดำเนินอยู่ ล้วนมีส่วนผลักดันให้ประชาชาติและประชาชนทั่วโลกมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกันมากขึ้น ซึ่งการติดต่อกัน ลึกซึ้งระหว่างกันของชาติและทวีปต่างๆยังส่งผลให้เกิดศักยภาพของทั้งความร่วมมือ และความขัดแย้งกันเพิ่มขึ้นด้วย (National Council for the Social Studies, 1982) การแก้ ปัญหาความขัดแย้งนี้ สามารถทำได้โดยการพัฒนาการอยู่ร่วมกันขึ้นมาใหม่ ไม่ใช่วางอยู่บนพื้นฐาน ของการที่สังคมหนึ่งจะต้องพยายามครอบงำอีกสังคมหนึ่งเหมือนดังอดีตที่ผ่านมา และความเข้าใจ ในวัฒนธรรมอื่นที่ต่างไปจากตน สามารถทำได้โดยการสร้างความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อกันในระดับ โลก และความรู้สึกต่อความเป็นโลกนี้จะ เป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองโลกต่อไป (Joyce and Nicholson, 1979)

เฮทท์ (Hett, 1991) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะช่วยให้พลเมืองมีทัศนคติว่าตนเป็นส่วน หนึ่งของระบบโลกที่กว้างใหญ่ มีฐานะเป็นพลโลกด้วยนอกเหนือจากการเป็นพลเมืองของประเทศ ก็โดยการให้การศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่พลเมือง เพราะจิตสำนึกนั้น เป็นประสบการณ์ในลักษณะของความรู้สึก อารมณ์ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งเมื่อได้ก่อรูปเกิดขึ้น แล้วก็ยากที่จะเปลี่ยนได้ และมีแนวโน้มที่จะคงอยู่ตลอดไป (Munn, 1971 และ คักดี สุนทรเสณี, 2531) โดยผู้ที่มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกจะเป็นคนที่มีทัศนคติเกี่ยวกับโลก มีความเชื่อใน ความเป็นหนึ่งเดียวของเผ่าพันธุ์มนุษย์ และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษยชาติ มีความจงรัก

กักต้งต่อตนเองและผู้อื่น และมีลักษณะการคำนึงถึงอนาคต (Hett, 1991) ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับประชากรโลกในปัจจุบัน เพราะการอาศัยอยู่บนโลกที่เต็มไปด้วยปัญหาอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์และมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกันมากขึ้นนี้ มนุษย์ควรจะต้องมองเห็นตนเองในฐานะสิ่งมีชีวิตบนผืนโลก ในฐานะผู้อาศัยอยู่บนโลก และในฐานะพลเมืองของสังคมโลกที่จะต้องรู้สึกถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อโลก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่ซับซ้อนเพิ่มขึ้นนี้ (Joyce and Nicholson, 1979) ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะโลกมีชีวิต และปัญหาที่เกิดขึ้นในที่ใดที่หนึ่ง ก็ยังส่งผลกระทบต่อไปยังส่วนอื่นๆของโลกด้วย

สำหรับการศึกษาที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกได้คือ การศึกษาที่สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาความสำนึกของผู้เรียนเกี่ยวกับตัวเอง ในฐานะบุคคลคนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในโลกและกับโลก ซึ่งต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันและอาศัยอยู่บนโลกใบเดียวกัน มีความรู้ลึกถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนในฐานะเป็นพลโลก นอกเหนือจากความเป็นพลเมืองดีของประเทศ และแนวการศึกษาที่มีเป้าหมายดังกล่าวก็คือ แนวคิดทางการศึกษาที่เรียกว่า "โลกศึกษา" (Global Education) เพราะโลกศึกษาเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาเยาวชนให้เกิดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการอาศัยอยู่บนโลกที่มีทรัพยากรอันจำกัด มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีการเพิ่มขึ้นของการพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพของสังคมโลกต่อไป (National Council for the Social Studies, 1982) โดยสิ่งที้ง่ายที่สุดที่จะนำโลกศึกษามาใช้ในโรงเรียนก็คือ การสอดแทรกโลกศึกษาไว้ในหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อความเป็นพลเมืองดีเหมือนกัน เพียงแต่โลกศึกษาจะช่วยทำให้มีการขยายพรรณณะ และความหมายของการเป็นพลเมืองดีให้กว้างขึ้นเท่านั้น กล่าวคือ ไม่ได้หมายเฉพาะการเป็นพลเมืองดีของชุมชน ของรัฐ ของประเทศ แต่หมายรวมถึงการเป็นพลโลกด้วย (Kniep, 1986)

การให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับโลกอันกว้างใหญ่นี้ สามารถให้เด็กได้เรียนรู้ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะเด็กจะสามารถจะเรียนรู้เกี่ยวกับชนชาติ และวัฒนธรรมอื่นมาได้ตั้งแต่อายุระหว่าง 7-12 ปี (Denver Univ., Colo, 1989) ถึงกระนั้นการสอนโลกศึกษาแก่เด็กก็ไม่ควรยากและซับซ้อนเกินไป ขณะเดียวกันก็ต้องกว้างขวางพอด้วย โดยเริ่มจากการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองในฐานะปัจเจกบุคคล การเข้าใจตนเองในฐานะสมาชิกของมนุษย์ การเข้าใจตนเองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในสังคมโลก และการรับผิดชอบ และมีชีวิตอย่างชาญฉลาดในฐานะปัจเจกบุคคล ในฐานะมนุษย์ ในฐานะสิ่งมีชีวิตบนโลก และในฐานะสมาชิกของสังคมโลก (Anderson and Anderson, 1979)

ประเทศไทยเองก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบโลก ที่เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเช่นกัน เพราะประเทศไทยในปี.ศ.1992 นั้น แตกต่างจากอดีตเมื่อเกือบ 20 ปีก่อน พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมที่ขยายตัวอย่างมาก พัฒนาการการศึกษา ตลอดจนพัฒนาการทางสื่อสารโทรคมนาคมทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ที่สำคัญที่สุดคือประเทศไทยได้ผูกพันเกี่ยวข้องกับนานาประเทศในโลกแทบทุกด้าน และทั่วโลกก็สนใจความเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยด้วยเช่นกัน (จุลชีพ ชีววรรณ, 2535) จะเห็นได้จากการเข้าร่วมประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนเมื่อวันที่ 27-28 มกราคม 2535 ณ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทยได้มีบทบาทในการเสนอแนะจนเกิดเป็นข้อตกลงร่วมกัน ในการกำหนดทิศทางการใหม่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะความตกลงร่วมกันในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้ (จักรภพ เพ็ญแข, 2535) และการเข้าร่วมประชุมสุดยอดสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ร่วมกับอีกกว่า 160 ประเทศ ที่ประเทศบราซิลระหว่างวันที่ 3-14 มิถุนายน 2535 จนมีความตกลงร่วมกันออกมาว่า ทุกประเทศจะต้องร่วมกันมุ่งพิทักษ์โลกให้รอดพ้นจากความหายนะด้านสิ่งแวดล้อม(สรุป Earth Summit, 2535) บทบาทในการเข้าร่วมกับประเทศต่างๆทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับนานาชาตินี้ ส่วนแสดงให้เห็นฐานะของประเทศไทยว่า ไม่อาจด้านกระแสโลกในเรื่องของการต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชาติต่างๆได้

แต่ก่อนนี้ มีการพูดกันว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานคือการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี แต่สมัยหลังนี้ควรต้องคิดถึงการพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองพร้อมมากับเป็นพลโลกด้วย โดยคนไทยจะต้องมีท่าทีและทัศนคติต่อคนอื่น ๆ ในโลกในแนวทางใหม่ เพราะประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าสู่ประชาคมโลก ไม่ว่าจะอยากเข้าหรือไม่ก็ตาม เพราะประชาคมโลกขณะนี้มีความโน้มที่จะมีการติดต่อสัมพันธ์รวมกลุ่มกันมากขึ้นกว่ายุคใดๆ ที่ผ่านมา (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2532) ดังนั้นการมองเด็กโดยสัมพันธ์กับโลกทั้งหมดจึงเป็นสิ่งจำเป็น สังคมจะสร้างเด็กให้เป็นอย่างไร ให้เติบโตเป็นคนที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของ โลกมนุษย์ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์พัฒนาอารยธรรมมนุษย์อย่างไร มักมีการมองจำกัดแคบในแง่สังคมไทยเท่านั้น แต่ปัจจุบันโลกนี้แคบมากแล้วจะพิจารณาเพียงแค่นั้นไม่ได้ (พระเทพเวที, 2533) จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่เยาวชนไทย เป็นสิ่งที่นักการศึกษาควรจะให้ความสำคัญด้วย เช่นเดียวกัน

เมื่อนำแนวความคิดของโลกศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่ผู้เรียนมาพิจารณาเทียบกับหลักสูตรการศึกษาของไทยพบว่า มีนักการศึกษาไทยได้เสนอไว้ว่าโลกศึกษามีบูรณาการอยู่ในหลักสูตรตามกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ แล้ว เช่น กลุ่มทักษะกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2529 อ้างอิงใน สุวรรณ วัฒนพันธ์พิทักษ์, 2533) แต่เมื่อพิจารณาเนื้อหาสาระที่บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาก็พบว่า มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับโลกในแง่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโลก (สิริวรรณ ศรีพหล, 2530) และจากการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พบว่า ไม่ปรากฏแนวทางของโลกศึกษาที่ระบุไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่มีแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเข้ามามี และจุดหมายของหลักสูตร ที่เอื้อต่อการสอดแทรกโลกศึกษาในหลักสูตรได้ กล่าวคือมีแนวคิดพื้นฐานว่า เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ท่าประโยชน์ต่อสังคม มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมีจุดหมายของหลักสูตร โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะท่าประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานใน

การดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และ
ครองชีวิตอย่างสงบสุขโดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะดังนี้(กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ,
2533)

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง
ของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง และครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และ
ครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอยู่
ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้าน และ
ชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบๆบ้าน

จึงเห็นว่า ในหลักสูตรประถมศึกษาของไทย ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้ผู้
เรียนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเกี่ยวกับโลกตามที่ควรจะเป็น ดังที่แนวทางของโลกศึกษา
ได้เน้นไว้ว่า จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยที่มีความเข้าใจ และ
เห็นแก่ประโยชน์ของเพื่อนร่วมโลกทั้งมวล มิใช่นึกถึงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงลำพัง (ธำรง ชูทัพ
และภิญดา ตีโลกะวิชัย, 2527)

สำหรับในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆที่ปรากฏในหลักสูตรพบว่า กลุ่มประสบการณ์ที่มีโครง
สร้างการเน้นความเป็นพลเมืองดีชัดเจนก็คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(จาง พรายแย้มแบ,
2534) เนื่องจากเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เข้าใจ
ธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมตนทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อม
โยงระหว่างตนเองและสรรพสิ่งที่ตนเป็นส่วนหนึ่งด้วย มีความคิด สติปัญญา ค่านิยม สามารถดำรง
ชีวิต แก้ปัญหา พัฒนาและปรับปรุงชีวิตของตนเอง ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว สู่จุดหมาย
ปลายทางอันชอบธรรม (กรมวิชาการ, 2534) ทั้งนี้โดยมีแนวคิดที่แท้จริงของหลักสูตรคือ
การสร้างเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและ
สิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ แล้วนำความรู้ ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหา เสริมสร้างชีวิตและ
สังคมให้ดีขึ้นโดยกลมกลืนกับธรรมชาติ (คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2517
อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2533) ซึ่งแนวคิดและความมุ่งหวังของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ดังกล่าวพบว่า ยังขาดความมุ่งหวังในระดับความเป็นพลเมืองโลกด้วย แต่ถึงกระนั้นก็อาจกล่าว
ได้ว่ากลุ่มประสบการณ์นี้มีความเหมาะสมที่สุด ที่จะนำแนวทางของโลกศึกษามาช่วยพัฒนาจิตสำนึก
ในความเป็นพลโลกให้กับผู้เรียนได้ เนื่องจากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มประสบการณ์
ที่มีโครงสร้างของความเป็นพลเมืองดีอยู่แล้ว ถ้านำแนวทางโลกศึกษามาสอนสอดแทรกก็จะช่วย
ให้ผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโลกอย่างถูกต้องและขยายความเข้าใจนี้ไปสู่ความเป็นผู้มีจิตสำนึก
ในความเป็นพลโลก และสามารถเป็นพลโลกที่ดีในท้ายที่สุดได้

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ประเทศไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสและเครือข่ายของ
ความเชื่อมโยงในความสัมพันธ์ระดับนานาชาติที่ครอบคลุมไปทั่วโลกนี้ได้ การปลูกฝังจิตสำนึกใน
ความเป็นพลโลกให้แก่เยาวชนไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่นักการศึกษาจะต้องคำนึงถึง และให้ความสน
ใจ โดยการมุ่งเน้นไปที่ตัวครูเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทั้งนี้
เพราะครูคือ บุคคลสำคัญในการจัดประสบการณ์ต่างๆให้กับเด็กโดยตรง ดังนั้น แม้ว่าแนวทาง
ของหลักสูตรประถมศึกษาจะเปิดกว้างและมีลักษณะยืดหยุ่น สามารถนำแนวทางของโลกศึกษามา
สอดแทรกเพื่อพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกได้ แต่ถ้าครูผู้สอนไม่มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก
เป็นพื้นฐานแล้ว ก็ยากที่การจัดให้มีการสอนโลกศึกษาในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จด้วยดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามการรับรู้ของตนเองของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อต้องการทราบว่าครูจะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามการรับรู้ของตนเองเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญ สำหรับเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ไว้พิจารณาจัดให้มีการสอนโลกศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกต่อไปได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของครู ซึ่งหากผลการวิจัยพบว่าครูมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในระดับน้อย การจัดอบรมหรือจัดให้มีโปรแกรมเสริมประสบการณ์ต่างๆ สำหรับครูก็เป็นสิ่งจำเป็นเป็นลำดับแรก แต่หากผลการวิจัยพบว่าครูมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในระดับมากอยู่แล้ว การนำแนวทางโลกศึกษามาบรรจุไว้ในหลักสูตรประถมศึกษาหรือนำไปสอนสอดแทรกกับหลักสูตรก็จะเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น เพราะครูคือผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่เยาวชน และครูจะสอนในสิ่งที่ตนเองรู้จักดีที่สุด (อ้างถึงใน Frazier, 1985)

จากแนวเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามการรับรู้ของตนเองของครู โดยจะทำการศึกษากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 9 ด้วยเหตุผลที่ว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนั้น เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีโครงสร้างเน้นความเป็นพลเมืองดี ครูผู้สอนกลุ่มประสบการณ์นี้จึงมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญและง่ายที่สุดที่จะขยายขอบเขตของการเป็นพลโลกต่อไป นอกจากนี้ ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังเป็นผู้ที่ต้องจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นผู้จะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความคาดหวังของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอีกด้วย กล่าวคือ หลักสูตรคาดหวังว่าเมื่อเรียนจบหลักสูตรนี้แล้ว นักเรียนจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เข้าใจธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมตนทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเอง และสรรพสิ่งที่ตนเป็นส่วนหนึ่งด้วย (กรมวิชาการ, 2534) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องมีความรู้ความเข้าใจโครงสร้าง จุดมุ่งหมายของ

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของทุกระดับชั้นด้วย จึงจะสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนการสอนได้ตามความมุ่งหวังของหลักสูตร ดังนั้น ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงสามารถเป็นตัวแทนครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับชั้นอื่นๆ ได้ด้วย

สำหรับเขตการศึกษา 9 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดขอนแก่น เลย สกลนคร หนองคาย และอุดรธานี เป็นเขตการศึกษาที่ถูกกำหนดขึ้น ตามลักษณะงานทางสังคมและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงเอียงลาดจากเทือกเขาภูพานลงสู่แม่น้ำโขง ซึ่งเชื่อมเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของเขตการศึกษา 9 จากปี 2525 เป็นต้นมา มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน (เขตการศึกษา 9, สำนักงานศึกษาธิการเขต, 2535) จะเห็นได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของเขตการศึกษา 9 ได้สะท้อนให้เห็นถึงอัตราความเจริญก้าวหน้าของเขตนี้ ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องได้รับผลกระทบมาจาก ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วในปัจจุบันด้วย ยังมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาวซึ่งรัฐบาลไทยกำลังมีนโยบายที่สำคัญในการเปิดตลาดการค้ากับประเทศนี้ รวมทั้งโครงการให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ในด้านต่างๆระหว่างกัน การปลูกฝังให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในเขตนี้ ได้มีความตื่นตัวและมีความเข้าใจที่ถูกต้องในการมีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน จึงเป็นสิ่งจำเป็นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างประเทศเป็นไปด้วยความรู้สึกรักที่เท่าเทียมกัน เข้าอกเข้าใจกัน อันจะนำไปสู่การเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน และเกิดความรู้สึกรักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมโลกของประเทศและของภูมิภาคของตนต่อไป นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 7 ของสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 9 (2535) ที่มุ่งจะพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมด้วย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งจะศึกษาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามการรับรู้ของตนเองของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 เพื่อจะได้ทราบถึงจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครู และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามแนวทางของโลกศึกษาให้กับครูและเด็กต่อไป เพราะครูควรจะต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในระดับที่มากพอเสียก่อน จึงจะสามารถนำไปถ่ายทอด ปลุกฝังให้กับเด็กได้ ดังนั้นผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาการสอนโลกศึกษา ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 ตามการรับรู้ของตนเอง ใน 8 ด้านคือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลกระทบของการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อโลก จริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อโลก การมองโลกเป็นศูนย์กลาง การมุ่งอนาคต การใช้ทรัพยากรโลก การรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของจิตสำนึกในความเป็นพลโลกใน 3 ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลโลก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2535 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 จำนวน 333 คน
2. ในการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามการรับรู้ของตนเองของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 8 ด้านคือ
  - 2.1 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ
  - 2.2 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม
  - 2.3 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านผลกระทบของการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อโลก
  - 2.4 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ และการเอาใจใส่ต่อโลก
  - 2.5 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการมองโลกเป็นศูนย์กลาง
  - 2.6 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการมุ่งอนาคต
  - 2.7 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการใช้ทรัพยากรโลก
  - 2.8 จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และแบบสอบถามการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลโลก มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

สมมติฐานการวิจัย

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (1976 อ้างถึงใน สุวรรณีย์ กุลวิจิตรรังสี, 2520) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่า เป็นสิ่งที่ได้จากเจตคติ สอดคล้องกับศักดิ์ สุนทรเสถียร (2531) ที่กล่าวไว้ว่า จิตสำนึกเป็นมิติด้านหนึ่งของเจตคติ ดังนั้น การศึกษาจิตสำนึกจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ด้านความรู้ (cognitive) ด้านความรู้สึก (affective) และด้านพฤติกรรม (behavior) ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน (2519) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐานของความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคล และความรู้สึกจะมีผลกระทบต่อการแสดงออกของบุคคล ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงตั้งสมมติฐานว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลโลก มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามและแบบทดสอบ เกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ถือว่าเป็นการตอบตามความเป็นจริงตามการรับรู้ของตนเองของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9
2. ผลการวิจัยนี้ จะไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ ภูมิภาคเนาเดิม ที่พักอาศัย ภูมิหลังทางการศึกษา ประสบการณ์การสอน ประสบการณ์การอบรม ประสบการณ์การเดินทาง และความสามารถทางภาษาของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ตอบแบบสอบถาม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

จิตสำนึก หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีความคิดเห็นในทางบวกหรือทางลบต่อเรื่องนั้น และมีการปฏิบัติตนในเรื่องนั้นๆ ตามการรับรู้ของตนเอง และในการศึกษาจิตสำนึก ต้องศึกษาในองค์ประกอบ 3 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความคิดเห็น และด้านการปฏิบัติตน

ความเป็นพลโลก หมายถึง ฐานะของบุคคลในการเป็นสมาชิกที่ดีของระบบสังคมโลก นอกเหนือจากการเป็นสมาชิกที่ดีของชาติตน ซึ่งต่างก็มีความสัมพันธ์กัน มีการพึ่งพาอาศัยกันทั้งระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นจนถึงในระดับโลก

จิตสำนึกในความเป็นพลโลก(Global- Mindedness) หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นพลโลก มีความคิดเห็นในทางบวกต่อความเป็นพลโลก และมีการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักการของความเป็นพลโลก ซึ่งพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรวมของแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลโลกตามการรับรู้ของตนเอง โดยแบ่งจิตสำนึกในความเป็นพลโลกออกเป็น 5 ระดับคือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดตามลำดับ และมีสาระสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลกใน 8 ด้านดังนี้ คือ

1. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ

1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและประชาชาติต่างๆทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ศาสนา

1.2 ความรู้สึกเห็นด้วยว่า คนและชาติต่างๆต่างก็มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะประเทศร่ำรวยหรือประเทศยากจน

1.3 ความรู้สึกเห็นด้วยว่า คนในสังคมต่างๆมีความเท่าเทียมกันในฐานะแห่งเผ่าพันธุ์มนุษย์เดียวกัน

1.4 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ยึดถือเชื้อชาติ และชาติของตนเป็นใหญ่

1.5 ความกระตือรือร้น และความสนใจในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับ

คนและประเทศต่างๆจากแหล่งข่าวต่างๆอย่างสม่ำเสมอ

2. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของวัฒนธรรมที่มีอยู่
หลากหลายในโลก ว่าเป็นลักษณะของวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานกัน

2.2 ความรู้สึกชื่นชม มองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประเพณีทั้งที่เป็นของตน
และของคนอื่น

2.3 ความรู้สึกชื่นชมในความพยายามเรียนรู้วัฒนธรรมที่ต่างไปจากของตน

2.4 มองเห็นวิธีปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมของคนในวัฒนธรรมต่างๆด้วยความ
รู้สึกเข้าใจ และปราศจากอคติ

2.5 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาที่จะได้เรียนรู้ทั้งวัฒนธรรมของ
ตน และวัฒนธรรมของชาติอื่น

3. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านผลกระทบของการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อโลก

3.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำของบุคคล กลุ่มคนว่าสามารถก่อให้เกิด
เกิดผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมได้
ทั้งในทางบวกและทางลบ ตั้งแต่ในระดับประเทศ จนถึงระดับโลก

3.2 ความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับการกระทำของบุคคล กลุ่มคน และรัฐบาลในแต่ละ
ประเทศที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อม ตั้งแต่
ในระดับประเทศ จนถึงระดับโลก

3.3 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงผลแห่งการกระทำของตนที่จะเกิด
แก่สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับโลก

4. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อโลก

4.1 ความรู้ความเข้าใจว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งมีชีวิต รวมทั้งทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ในโลก ตั้งแต่ในระดับเล็ก ถึงระดับใหญ่

4.2 มองเห็นคุณค่าของคน สิ่งมีชีวิตอื่นและทรัพยากรว่ามีความสำคัญเท่าเทียมกับตน ในฐานะผู้อยู่อาศัยร่วมโลกใบเดียวกัน ซึ่งต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน

4.3 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกรับผิดชอบ การคำนึงถึง และการใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคน สิ่งมีชีวิตอื่น และทรัพยากรต่างๆ

5. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการมองโลกเป็นศูนย์กลาง

5.1 ความรู้ความเข้าใจว่าโลกมีฐานะเป็นดาวเคราะห์เพียงดวงเดียวในระบบสุริยะจักรวาลปัจจุบัน ที่มนุษย์สามารถอาศัยและมีชีวิตรอดอยู่ได้

5.2 มองเห็นความสำคัญของการดำรงอยู่และความอยู่รอดของโลกในความหมายของความเป็นโลกทั้งหมด มากกว่าการมองเห็นความสำคัญและการดำรงอยู่ และความอยู่รอดของชาติใดชาติหนึ่งเพียงลำพัง

5.3 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงประโยชน์ที่โลกทั้งมวลจะได้รับมากกว่าประโยชน์ที่ตน หรือชาติตนจะได้รับเพียงลำพัง

6. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการมุ่งอนาคต

6.1 ความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมในระยะยาวอันเนื่องมาจากการกระทำของบุคคล กลุ่มคน ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับโลก

6.2 ความรู้สึกเห็นด้วยว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่บนโลกไม่เพียงเป็นสิทธิของคนในยุคปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังเป็นสิทธิของคนที่เกิดตามมาจากภายหลังด้วย ดังนั้นการสงวนรักษาทรัพยากรเพื่อคนในอนาคต จึงเป็นหน้าที่ของคนในปัจจุบัน

6.3 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงผลเสียที่อาจจะตามมาในอนาคตอันเนื่องมาจากการกระทำของคนในปัจจุบัน

7. จิตสำนึกในการเป็นพลโลกในด้านการใช้ทรัพยากรโลก

7.1 ความรู้ความเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานที่มีอยู่ในโลกนั้น เป็น สิทธิที่ประชาชนและประชาชาติต่างๆสามารถจะใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน

7.2 ความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับสังคม และประเทศที่มุ่งสงวนทรัพยากรและพลังงานของตน โดยการแสวงหาและนำทรัพยากร พลังงานจากสังคมอื่น ประเทศอื่นมาใช้แทน

7.3 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการใช้ทรัพยากรและพลังงาน ที่มีอยู่อย่างประหยัด

8. จิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

8.1 ความรู้ความเข้าใจว่าเทคโนโลยีที่เหมาะสมคือ เทคโนโลยีที่สามารถใช้ ประโยชน์ได้ตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของสังคมนั้นๆ

8.2 ความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมของตนมาใช้โดย ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของเทคโนโลยีนั้น กับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของตน

8.3 ความรู้สึกเห็นด้วยว่า เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสังคมหนึ่ง ไม่จำเป็นต้อง เหมาะสมกับอีกสังคมหนึ่งเสมอไป

8.4 การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความชื่นชม มองเห็นคุณค่า ประโยชน์ และ ความภาคภูมิใจในเทคโนโลยีที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตามการรับรู้ของตนเอง หมายถึง การตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลโลกตามความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น และการปฏิบัติตนของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง กลุ่มประสบการณ์หนึ่งของหลักสูตร ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สภาพปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ในการดำรงชีวิต

ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2535 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9

เขตการศึกษา 9 หมายถึง เขตการศึกษาหนึ่งในจำนวน 13 เขตของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดขึ้นตามลักษณะงานทางสังคมและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานการศึกษาซึ่งครอบคลุมพื้นที่ใน 5 จังหวัดคือ จังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น สกลนคร หนองคาย และเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจิตสำนึก แนวคิดความเป็นพลโลก จิตสำนึกในความเป็นพลโลก โลกศึกษาจากหนังสือ วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จากหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. สุ่มเลือกตัวอย่างประชากรครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ได้จำนวน 376 คน

3. สร้างเครื่องมือจำนวน 2 ฉบับคือ แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ และแบบทดสอบจำนวน 1 ฉบับ ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก

ตอนที่ 3 การปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลโลก

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก

4. นำแบบสอบถามและแบบทดสอบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ทว่าการทดลองใช้กับครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามและแบบทดสอบ แล้วนำไปปรับปรุงสำหรับใช้ในงานวิจัย
5. ผู้วิจัยส่งและเก็บเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยทางไปรษณีย์
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
7. สรุปผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ผลการวิจัยนี้ จะช่วยเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการส่งเสริมโปรแกรมการสอนโลกศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนส่งเสริมให้ครูมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และสามารถปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่นักเรียนในด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลกระทบของการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อโลก จริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อโลก การมองโลกเป็นศูนย์กลาง การมุ่งอนาคต การใช้ทรัพยากรโลก การรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย